

I, Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra

2. Tétel. Nagy földrajzi felfedezések gazdasági hatásai

A XV. században fejlődésnek induló nyugat-európai gazdaság nagy mennyiségben igényelte a nemesfémből vert pénzérméket. Nőtt a keletről érkező árucikkek fogyasztása, Kelet kiszivattyúzta Európából a nemesfémeket.

Fejlődött a tudományos élet, bővültek a földrajzi ismeretek is. Ptolemaiosz görög tudós elmélete szerint a Föld gömb alakú. Toscanelli térképe (Indiát Európától Nyugatra, az Atlanti-óceán túlsó partján ábrázolta)

Technikai újítások:

- Az olasz hajózás tapasztalataira támaszkodva kialakították a világ akkor legtökéletesebb hajótípusát a caravellát (több árbocos hajó, jól kormányozható, magas oldalfalú).
- Az araboktól átvett iránytű lehetővé tette a tengeren való tájékozódást.

Portugálok

Az első felfedező utakat portugál hajósok tették meg, arany és fűszer megszerzésének reményében. Bartolomeo Diaz elérte Afrika legdélibb pontját, a Jóreménység-fokot (1487), majd Vasco da Gama 1498-ban Afrikát körülhajózva elérte India nyugati partjait. A portugálok fegyverrel igázták le az indiai fejedelmeket. Kereskedelmi támaszpontokat létesítettek India partjain. A fűszereket nagyon olcsón vették a bennszülöttektől, később elrabolták ezeket. Egyes szigeteken a lakosságot is kiirtották, vagy rabszolgákká tették őket.

Spanyolok

Az Újvilág felfedezése a spanyol hajókon induló Kolumbusz Kristóf nevéhez fűződik. A spanyol udvar szolgálatában állt. Útnak indulásának tudományos alapja, hogy a Föld gömb alakú. Ezért nyugat felé hajózva is el lehet jutni Indiába. 3 hajóval indult útnak. Útjai során nem jött rá, hogy egy új kontinensen jár, és nem Indiában. 1492-ben elérte a Bahama-szigeteket. További útjai során felfedezte Kubát és Hispaniolát, majd Közép-Amerika partvidékeit. Azt hitte Indiába érkezett. Honfitársa, Amerigo Vespucci ismerte fel, hogy új földrészt fedeztek fel.

A Föld megkerülése Magellán nevéhez fűződik, megölik a bennszülöttek, de egyik hajója visszatért. Ezzel bebizonyosodott, hogy a Föld valóban gömb alakú. (1517-1521 között utazott)

Amerika felfedezésével kibontakozott a gyarmatosítás. Hatalmas mennyiségű nemesfémek, ültetvények kialakítására alkalmas földek. Ez az európaiak számára megszerezhetőek voltak, mert az új világban technikailag, társadalmilag fejletlenebbek voltak.

Az amerikai kontinenst indiánok népesítették be, különböző szintű kultúrákkal:

- Yukatán-félsziget (Közép-Amerika)-maják (piramisok, fejlett matematika és csillagászat)
- Közép-Amerika-aztékok földművelés (bab, kukorica, kakaó, gyapot, dohány). Despotikus állam, a meghódított népektől emberadót követelt az emberáldozatoknak.
- Andok hegyeiben-inkák teraszos öntözéses művelés, fejlett építészet, matematika. Despotikus uralkodó, fegyvereik fából, kőből.

A spanyol hódítók (konkvisztádorok), a fejlett fegyverekkel, kis csapatokkal is gyorsan el tudták foglalni az őslakók birtokait. Aztékokat Cortez, az inkákat Pizarro igázta le.

A spanyolok bányákat, ültetvényeket létesítettek. Kegyetlen bánásmód és az európaiak által behurcolt betegségek az indiánok tömeges pusztulásához vezetett. A munkaerőt Afrikából behurcolt feketékkel biztosították.

Kereskedelem:

Új növények megismerése: Pl.: paradicsom, paprika, burgonya, kukorica, dohány, tök

Amerikából Európába: nemesfém, gyapot, cukor, dohány.

Európából Amerikába: iparcikkek. Európai ipar fellendülése.

Európából Afrikába: alkohol, iparcikkek, ezekért rabszolgák, akiket Amerikába szállítottak.

Így kialakult a világkereskedelem. Új kikötők Lisszabon, Amszterdam. A kereskedelem megkönnyítésére létrejöttek a tőzsdék, itt nagy tételben áruminták alapján kötöttek üzletet. A levantei kereskedelmi útvonal hanyatlásnak indult, a Hanza forgalma fellendült.

Ipar:

Az Európába beáramló nagy mennyiségű nemesfém az arany és ezüst leértékelődéséhez vezetett. Emelkedtek a mezőgazdasági és ipari termékek árai (árforradalom).

- Az élelmiszerek ára megnő
- Megnő a kereslet az iparcikkek iránt, a szükségleteket a céhek nem tudják kielégíteni
- Manufaktúrák (munkamegosztás) alakulnak ki.